

Vaasan sairaanhoitopiirin lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät lausuntoja lausuntopyynnön VN/8871/2019 liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus ja perustetaan maakunnat. Uudistuksessa on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata pelastustoimen palvelujen saatavuus, kattavuus ja laatu myös tulevaisuudessa. Uudistuksen tavoitteena on kehittää ja tukea pelastustoimen valtakunnallista tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Tavoitteena on varmistaa myös, että maakuntien pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa.

Lausuntopyyntö, lakiluonnokset 15.6.2020 ja liitemateriaali löytyvät verkkosivulta [soteuudistus.fi](https://soteuudistus.fi/https://soteuudistus.fi/lakiluonnos-15.6.2020)

Vaasan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän lausunto:

Vaasan sairaanhoitopiirin toimintaa muuttuu osaksi Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymää 1.1.2022. Pohjanmaalla on valmisteltu yhteinen lausunto, joka kokonaisuudessa lähetetään hyvinvointikuntayhtymän lausuntona. Vaasan sairaanhoitopiiri haluaa kuitenkin vielä korostaa tällä lausunnolla sairaanhoitopiirin näkökulmasta tärkeitä asioita.

Uudistuksen kautta tavoiteltavat asiat nähdään oleellisina ja tärkeinä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen ja ensihoidon organisoiminen yhden toimijan alle ja samaan aluejakoon on tarkoituksenmukaista. Lähtökohtaisesti yhtenevät aluejaot ovat perusteltuja.

Pohjanmaalla on jo rakenteilla vapaaehtoisuuteen perustuva ja kuntarahoitteinen Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymä, joka integroi perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon samalle toimijalle siten, että toiminta käynnistyy 2022. Tavoitteemme ovat yhtenäiset kansallisen soteuudistuksen tavoitteiden kanssa, mutta haluamme korostaa, että alueen on saatava aitoa valtaa päättää oman alueen asioista huomioiden oman alueen erityispiirteet. Tältä osin tulee lausunnolla ollutta lainsäädäntöä kehittää.

Lakiesitys merkitsee yhteiskuntaohjauksen huomattavaa keskittämistä. Lakiesityksessä valtion rooli korostuu ja maakunnan tosiasiallinen itsehallinto jää kapeaksi erityisesti taloudessa, rahoituksessa ja investoinneissa. Lakiesityksen tulisi paremmin huomioida sote maakuntien ja alueella olevien kuntien välinen yhteistyö. Tavoitteena tulee olla, että sote-maakunnat ovat riittävät joustavia toiminnassaan, jotta ne pystyvät toimimaan muuttuvassa ympäristössä. Lakiesitykseen sisältyy liiallinen keskittyminen sote-maakunnan ja valtion välisiin menettelyihin, vaikka tosiasiallinen toiminta tapahtuu sote-

maakunnan ja kunnan rajapinnassa. Lakiesitys luo itsehallinnollisesti heikot maakunnat ja kaventaa myös oleellisesti autonomisten kuntien roolia.

Lakiesitys ei myöskään tarpeeksi huomio maakuntien erilaisuutta. Väestön erityistarpeisiin vastaavan todellisen itsehallinnon mahdollistamiseksi itsehallintoa on laajennettava talouden, investointimahdollisuuksien, lainanoton ja omasta organisaatiosta päättämisen suhteen.

Pohjanmaalla on tietoisesti resursoitu sote palveluihin. Kukaan ei voine kieltää, että sillä ei olisi mitään tekemistä sen kanssa, että Pohjanmaalla on Suomen terveintä väestöä. Sote maakuntalainsäädännön mukaisesti rahoitus vähenee Pohjanmaalla kolmanneksi eniten Suomessa, tämän hetkisten laskelmien mukaisesti -186€/asukas yhteensä -33 miljoonaa. Jos verrataan naapurialueeseen siellä saadaan rahaa palveluiden järjestämiseen 3 838 €/asukas, kun taas Pohjanmaalla vain 3 321 €/asukas. Lainsäädäntö edellyttää, että palvelujärjestelmän tulee kuitenkin järjestää samat palvelut molempien maakuntien väestölle. Onko tarkoitus silloin palkata vähemmän henkilökuntaa vai jättää jotain palveluita kokonaan tuottamatta jolloin palveluiden laatu kärsii ja kansalaisten tasaveroinen kohtelu ei toteudu? Pohjanmaalle haasteeksi tulee myös se, että sen alueen väestö käyttää maantieteellisistä syistä johtuen paljon naapurialueiden palveluja, jossa on käytössä enemmän rahaa ja se tulee siten myös vaikuttamaan meidän mahdollisuuksiin tuottaa oman väestömme käyttöön suunnattuja palveluita, kun maksamme toiselle maakunnalle enemmän ostopalveluista. Rahoitus pienenee usean eri instrumentin kautta mallissa kun esimerkiksi palvelutarpeiden muutoksesta huomioidaan vain 80 %. Rahoitus kasvaa vain jos väestö voi huonommin ja palvelutarve kasvaa. Näin voimakkaasti tarvevakioituun nojaava rahoituksen malli ei huomioi palvelujärjestelmää kokonaisuudessaan (mikä se kuitenkin on). Mallista puuttuu kannustimet tuottaa väestölle pärjäämistä ja hyvinvointia ilman että rahoitus pienenee.

Rahoitusmalli ei ole hyväksyttävissä esitetyssä muodossa. Rahoituslakia tulee kehittää siten, että rahoitusmalli kannustaa hyvinvoivaan väestöön ja se vahvistaa tosiasiallista itsehallintoa. Maakuntaveron käyttöönotosta tulee laatia selkeä suunnitelma jo ennen lakien hyväksymistä. Lakiesityksen on turvattava myös kunnan edellytykset taloutensa hoitamiseen itsehallinnon periaatteiden mukaisesti. Lakiesitystä on tarkasteltava kokonaisuutena. Rahoituksen tulisi alusta lähtien kannustaa siihen, että väestö voi hyvin, nyt kannustimet eivät ole kohdillaan.

Vaikka rahoitus huomioi palvelutarpeen muutoksia, kustannustason muutoksia, tehtävien ja velvoitteiden muutoksia ja kustannusten vuosittaista tarkistamista jälkikäteen, sisältää se kuitenkin epäkohdan, koska palvelutarpeen muutokset huomioidaan ainoastaan 80 %. Tämä muodostaa maakunnalle käytännössä sisäänrakennetun säästövelvoitteen joka yhdessä alentuvan rahoituksen kanssa vaikuttaa osalla alueista merkittävästi.

Rahoitustarvekertoimia on muutettava. Lakiesityksessä sairastuvuus määrittää 79,7% ja asukasluku 13.1% rahoituksesta. Rahoituskertoimia on yksinkertaistettava, niistä on tehtävä kannustavampia ja painokertoimia tulee muuttaa. Pohjanmaalla on useimpiin muihin maakuntiin verrattaessa suhteellisen terve väestö. Esitetty rahoitusmekanismi rankaisee tästä, sillä se korostaa liikaa diagnooseja ja sairauksiin liittyviä kertoimia. Rahoitusmalli ei huomioi jo aiemmin ennaltaehkäisevään toimintaan tehtyjä panostuksia eikä sitä, että jokaisen maakunnan on kuitenkin pidettävä yllä palvelujärjestelmää, vaikka väestö olisikin terveempää.

Rahoituksessa kaksikielisyyden painokerroin tulisi vähintään kaksinkertaistaa vastaamaan todellisia kustannuksia ja kasvattaa saaristolaisuuden sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen rahoitusta. Rahoituksessa tulee antaa myös suurempi painoarvo etäisyyksille maakunnan sisällä sekä maakunnasta yliopistosairaalaan. Pelastustoimen riskikertomet tulee arvioida uudelleen alueen erityispiirteet paremmin huomioiden.

Rahoituksen siirtymäajassa tasausajan tulee olla pidempi (10 vuotta) ja rahoituksen enimmäismuutostasaus on rajattava tasoon enintään +/- 75 euroa.

Kruunupyyn kunta kuuluu Pohjanmaan maakuntaan ja jatkossa Pohjanmaan sote-maakuntaan. Se hankkii tällä hetkellä sopimuksenvaraisesti pelastustoimen, sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelut Keski-Pohjanmaalta. Kruunupyyn kunnan asukkaille pitäisi mahdollistaa, alueen niin katsoessa, tuottaa palvelunsa yhdessä Keski-Pohjanmaan kanssa.

Lakiesityksessä pyydetään nimeämään mikä maakunta X vastaisi ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen tukemisesta. Kyse on varsin kattavasta tehtävästä, joka edellyttää maakunnalta riittävän suuret ruotsinkieliset henkilöresurssit; selvän kytköksen tutkimus- ja yliopistomaailmaan; taloudellista vakautta ja mahdollisuutta resurssointiin sekä laajan palveluvalikoiman monipuolisten tehtävien takaamiseksi. Pohjanmaan sote-maakunta on manner-Suomessa ainoa maakunta, jossa on ruotsinkielinen enemmistö. Pohjanmaan maakunnalla on kaksikielisistä maakunnista parhaat edellytykset tuottaa palveluja molemmilla kotimaisilla kielillä ja tukea kansallisesti muita maakuntia ruotsinkielisissä palveluissa sekä laajasti viranomaistehtävissä. Siksi on luonnollista, että Pohjanmaa vastaa yhteensovittamisesta, mitä tulee kaksikielisten sote-maakuntien keskinäisiin sopimuksiin sekä muiden maakuntien kanssa solmittaviin sopimuksiin ruotsinkielisiä palveluja tarvitsevien asiakkaiden osalta. Lain kirjausten tulee luoda selkeä mandaatti koordinointiin ja kehittämiseen mutta myös antaa mahdollisuus päättää, miten palvelut, tutkimus ja kehitys tulee keskittää, jotta voidaan tarjota myös erittäin vaativat palvelut ruotsin kielellä, sekä miten sote-maakuntien väliset mahdolliset erimielisyydet käsitellään. Tarkoitukseen tulee myös suunnata riittävä resurssointi ja rahoitus.

Kärkulla ja vastaavasti myös alueellamme Eskoo ovat ylimaakunnallisia kehitysvammahuollon erityishuoltopiirejä, joiden henkilöstö, osaaminen ja omaisuus siirtyy useampaan sote-maakuntaan. Tarvittava osaaminen, kehittäminen, resurssit ja erityistason palvelut on turvattava yli kieli- ja maakuntarajojen.

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi: Vaasan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot: Marina Kinnunen, sairaanhoitopiirin johtaja. Marina.kinnunen@vshp.fi, puh. +358 44 323 1808

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

Vaasan sairaanhoitopiirin hallitus, lausunnosta on käyty lähetekeskustelua ja hallitusta on informoitu lausunnosta valmistelun aikana. Valmis ja toimitettu lausunto viedään tiedoksi hallituksen kokoukseen 28.9.2020